

Myytinmurtaajat – vähähiiliset hankinnat – totta vai tarua?

7.11.2024, PTCS ajankohtaisfoorumi

Salla Koivusalo erityisasiantuntija
Ilmaston- ja ympäristönsuojelun osasto
ympäristöministeriö

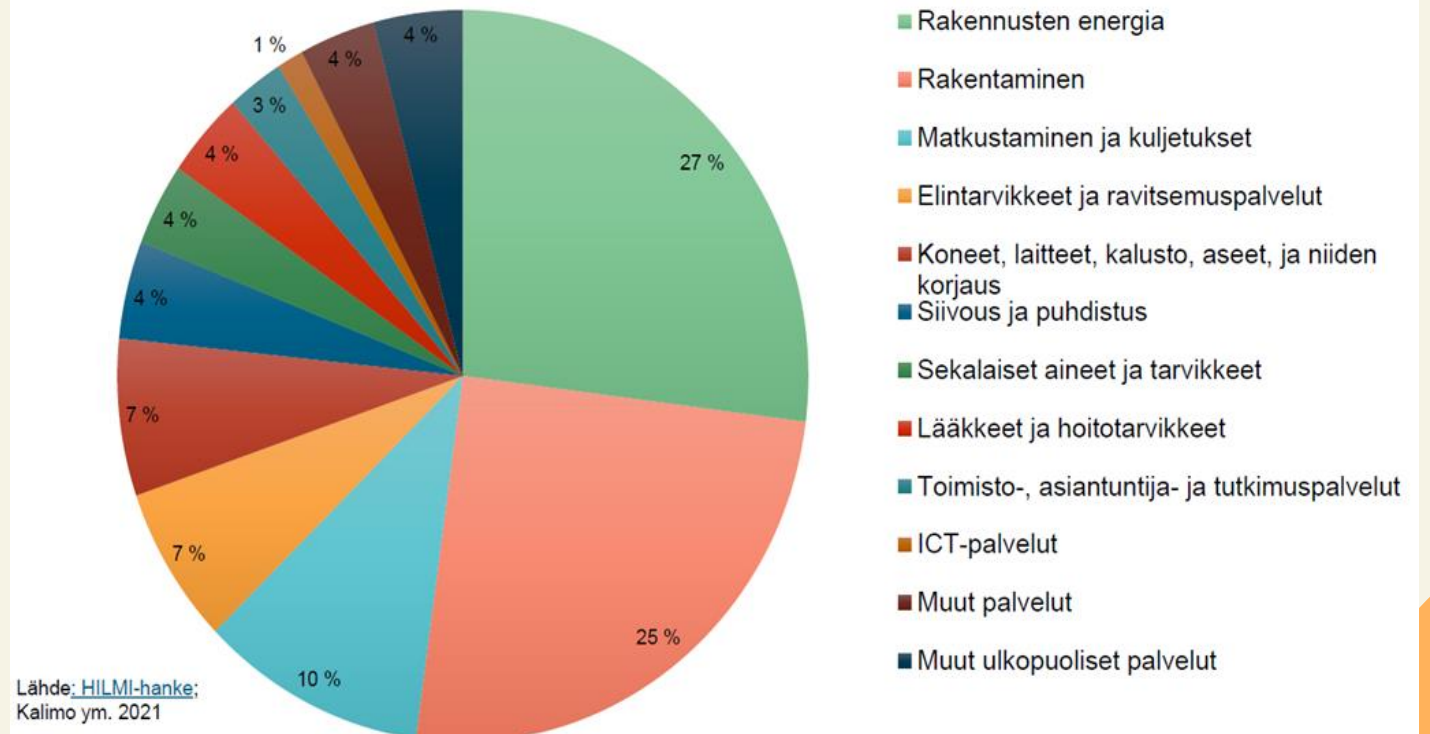
Miksi vähähiilisiä hankintoja?

- Säädösperustaista
- Kansallinen ilmastolaki ja hiilineutraaliustavoite 2035
  - Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma (KAISU) toteuttaa taakanjakosektorilla.
- Velvoittavaa säädöstä julkisille hankkijoille on jo olemassa tietyin osin
  - Kansallisena mm rakentamislaki, uusille julkisen sektorin rakennuksille vaatimuksena lähes 0-energiatalo
  - EU:n tuote- ja sektorisäädöksissä julkisille hankkijoille vähimmäisvaatimukset delegoituna asetuksina
    - Nostoina energiatehokkuusdirektiivin revisio, rakennusten energiatehokkuus direktiivi, rakennustuoteasetus, puhtaitten ajoneuvojen direktiivi, raskaitten ajoneuvojen asetus, akkuasetus

Julkisten hankintojen ilmastopäästöt

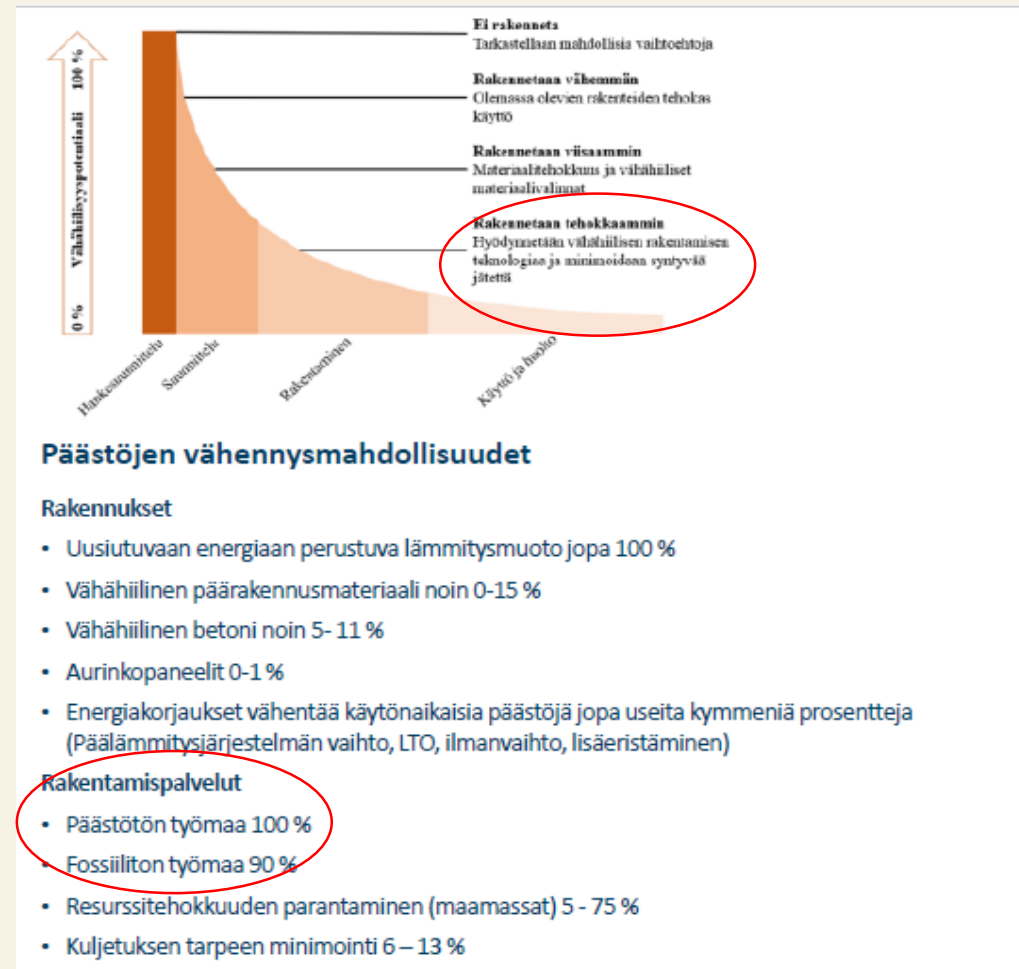
- Valtaosa julkisten hankintojen hiilijalanjäljestä muodostuu rakentamisen, rakennusten energiankulutuksen, kuljetusten, ateriapalveluiden sekä koneiden ja laitteiden hankinnoista.

Julkisten hankintojen hiilijalanjälki hankintakategorioittain

Miten lähteä liikkeelle?

- Ympäristöministeriö on halunnut edistää vähähiilisiä julkisia hankintoja perustamalla sopimus pohjaisen yhteistyöryhmän, joka sitoutuu tavoitteisiin ja kehittää käytännön toimintamalleja ja kriteereitä työmaiden päästöjen vähentämiseksi
- Päästöttömien työmaiden green deal sopimuksessa ovat mukana useat kaupungit, kuntaomisteisia yhtiöitä sekä valtion keskeiset hankintayksiköt
- Työmaiden päästöt ovat taakanjakosektorilla merkittävä osuus (9%), ja tähän ei kohdistu säädösperustaista vähimmäisvaatimusta eikä se kuulu päästökaupan piiriin

Päästötön työmaa green deal -sopimus

- **Sitoumuksen ovat allekirjoittaneet** Helsingin, Espoon, Vantaan ja Turun kaupungit, Senaatti-kiinteistöt, Helsingin seudun ympäristöpalvelut (HSY), Väylävirasto, Helsingin kaupunkiliikenne sekä Helen.
- Sopimuksen tavoitteena on, että mukana olevien julkisten toimijoiden työmaat ovat **vuoden 2025 loppuun mennessä fossiilittomia**, eli niillä ei käytetä fossiilisia polttoaineita.
- **Vuoteen 2030 mennessä** työmailla käytettävistä työkoneista ja työmaiden kuljetuksista **vähintään 50 %** toimii sähköllä, biokaasulla tai vedyllä. Sopimuksen mukaisesti työmaiden päästöihin luetaan työkoneiden, sähkön, lämmityksen ja vaihteittain kuljetusten päästöt.
- Sopimus **on voimassa vuoden 2030 loppuun** asti ja se on ensimmäinen green deal -sopimus, joka on allekirjoitettu julkisen sektorin kesken kestävien hankintojen edistämiseksi.
- <https://ym.fi/green-deal-sopimukset>

Päästöttömien työmaiden green deal –sopimuksen tavoitte tiekartta vuoteen 2030

Tavoitteet koskevat tavoiteajankohtien jälkeisiä hankintoja.

06/2021

2022

2025

2030

- Päästötön työmaa –konsepti luotu
- Uudet työmaat: Stage IIIB, Euro V

- Päästötön työmaa –konsepti on käytössä
- Seurantajärjestelmä (kalustoluettelo) on toiminnassa
- Fossiilivapaus: Itse toteutetut työmaat
- Uudet työmaat: Stage IV, Euro VI

- Fossiilivapaus: Kaikki työmaat
- Työkoneet ja kalusto: 20 % sähkö, vety, biokaasu
- Vain työmaan sisällä tapahtuvat toiminnot

- Fossiilivapaus: Kaikki työmaat
- Työkoneet ja kalusto: 50 % sähkö, vety, biokaasu
- Ml. kuljetukset työmaalle

Vaihtoehtoisten käyttövoimien osuuden (20 % & 50 %) ovat kaikilta työmailta yhteenslaslettavia, eivätkä jokaista yksittäistä työmaata koskevia.

Mitä on tarjouspyynnöissä vaadittu?

- Senaatti
- Sopimusehdot* on otettu käyttöön 27 kpl talonrakennushankkeissa, joissa rakentamispäätös tehty ja työmaa on käynnistynyt 1.6.2021 jälkeen (tilanne 1.1.2023), kattavuus noin 60 % ao. tarkasteluvälin kaikista hankkeista
  - Päästöttömän työmaan –green dealia noudattavat hankkeet ovat peruskorjaus- ja uudishankkeita, 1-90 M€ ja sijaitsevat valtakunnallisesti läpi Suomen
- Olemme luoneet käytännön toimintatavat päästöttömän työmaan sopimusvaatimusten seurantaan
  - Sopimusehtojen täyttämisen todisteaineisto (sähkö sopimukset, kalustoluettelot) taltioidaan ja ylläpidetään rakennushankkeiden projektipankissa
  - Sopimusehtojen toteutumisen seuranta on integroitu osaksi työmaakokous- ja -valvontatoimintaa
  - Auditoinnit ympäristötarkastusten yhteydessä (sisäinen tarkastus)
- Helsingin kaupunki, tietyissä infratyömaissa
- Ympäristöjärjestelmän sertifiointi oltava urakoitsijalla
- *Työkoneiden tulee olla vähintään STAGE IV –luokan mukaisia
- Urakoitsijan käyttämän raskaan kuljetuskaluston oltava vähintään EURO VI -luokkaa
- Työkoneiden ja urakoitsijan käyttämän raskaan kuljetuskaluston tulee olla joko sähkökäyttöisiä tai niiden käyttämä polttoaine ei saa olla fossiilista alkuperää. Hyväksyttäviä ei-fossiilisia polttoaineita ovat biokaasu, vety, etanoli (esim. ED95) ja EN 19540 standardin mukainen uusiutuva HVO diesel tai HVO polttoöljy
- Työmailla käytettävän sähkön tulee olla tuotettu uusiutuvilla energialähteillä ja sähkön alkuperästä tulee esittää todistus
- Työmaan lämmitystarpeet on toteutettava kaukolämmöllä, fossiilivapailta biopolttoaineilla tai uusiutuvilla energialähteillä
- Työmaan kaikkien pienkoneiden (teho ≤ 4 kW) tulee olla sähkökäyttöisiä. Tätä suuremmilla koneilla kohdan 4 mukaiset polttoainevaatimukset

Vaikutukset tarjousten määrää ja hintoihin?

- Kokemuksia: Väylä ja Senaatti vienyt maltilliset kriteerit kaikkiin hankintoihin, Helsinki pistemäisesti
- saatu hyviä tuloksia ja eikä merkittäviä poikkeamia sopimusehtojen noudattamisessa ole havaittu
- Päästöttömän työmaan –green dealin tavoitteet tukevat mukana olevien hankintayksiköiden omia hiilineutraalisuustavoitteita
- Sopimusvaatimusten käyttöönotto on lisännyt oman rakennuttajaorganisaatiomme tietämystä ja motivaatiota vähähiilisyyden tavoittelussa
- **Sopimusehdot eivät ole vaikuttaneet urakoitsijoiden tarjoushalukkuuteen, eivätkä hankintayksiköiden arvion mukaan tarjoushintoihin – vähähiilisyyttä voi vaatia!**

Mitä meidän hankintayksikössä voisi tehdä?

- Kriteerit, hankintamallit sekä opas ovat kaikkien vapaasti käytettävissä, niitä on turvallista käyttää sillä ne on kehitetty yhteistyössä toimittajakentän kanssa markkinavuoropuheluissa ja useamman koko maassa toimivan hankintayksikön ollessa mukana.
  - <https://kriteeripankki.fi/>
  - [Vähähiilisten hankintojen opas](#)
- Neuvoa voi kysyä mukana olevilta hankintayksiköiltä, samoja virheitä ei tarvitse tehdä uudestaan
- Voit osallistua markkinavuoropuheluihin (2.12) ja koulutuksiin, vaikka et olisi mukana green deal –sopimuksessa – **toki sopimukseen voi tulla myös mukaan!**
- Suurten hankintayksiköiden kysyntä vähäpäästöisille työkoneille on tuonut sähköisiä ja muita vaihtoehtoisia käyttövoimia käyttäviä työkoneita Suomeen – kannattaa kartoittaa vuokraajilta ja maahantuojilta saatavuutta
- Etenevä tiekarttamalli tuo ennustettavuutta sekä tilaajille ja toimittajille
  - Mitä enemmän on kysyntää, sitä enemmän on saatavuutta!

Vähähiiliset hankinnat ovat totta!

Erityisasiantuntija
Salla Koivusalo
Ilmaston- ja ympäristönsuojeluosasto
ympäristöministeriö

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the
Environment

